

een andere kijk op klimaatadaptatie

Jan Mulder

24 mei 2011

Klimaatverandering: WATER perspectief dominant

Observed changes

"Warming of the climate system is unequivocal, as is now evident from observations of increases in global average air and ocean temperatures, widespread melting of snow and ice, and rising global average sea level."

Five reasons for concern

Risks to unique and threatened systems, such as polar or high mountain ecosystems, coral reefs and small islands.

Risks of extreme weather events, such as floods, droughts and heatwaves.

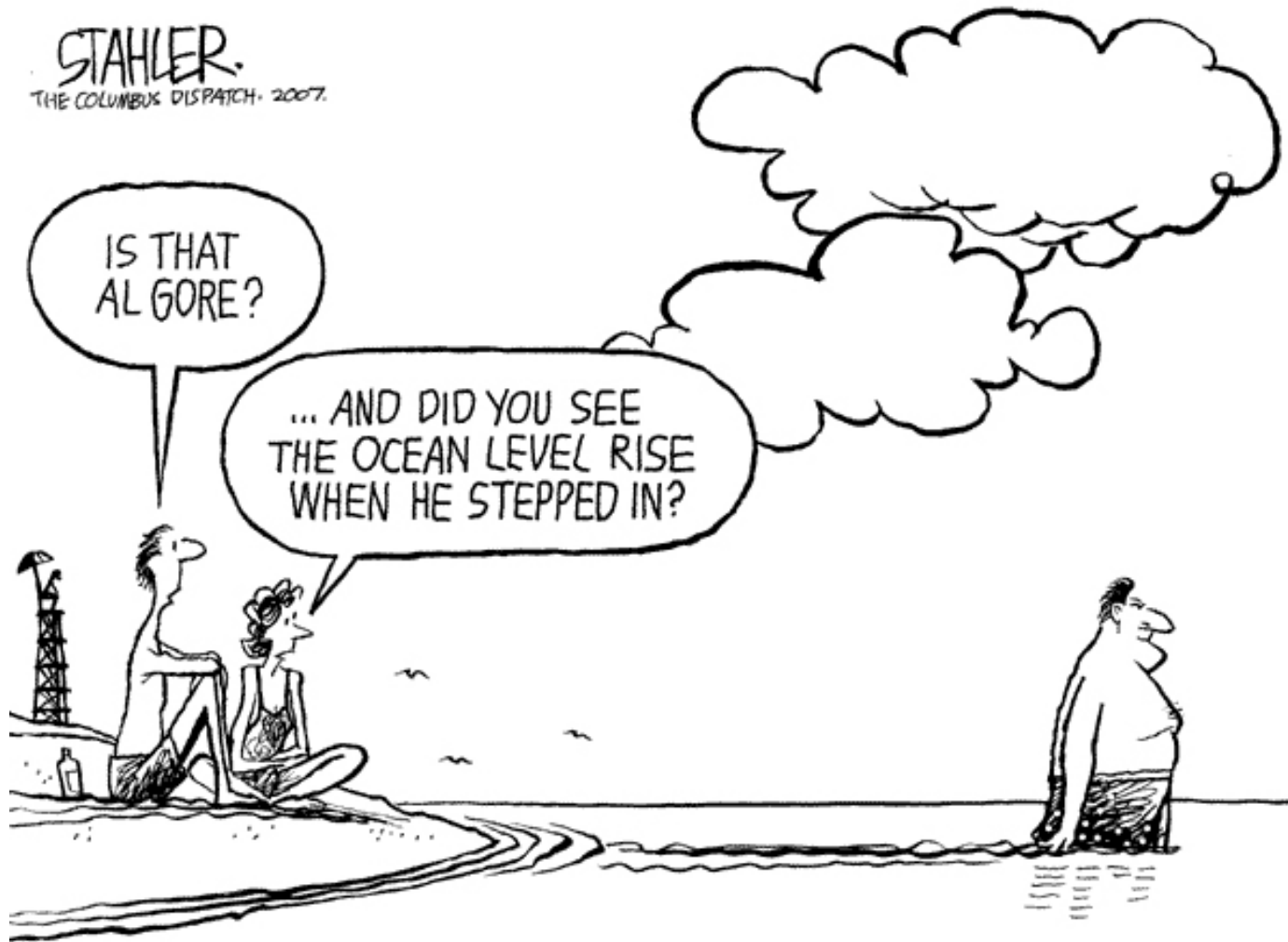
Distribution of impacts - the poor and the elderly are likely to be hit hardest, and countries near the equator, mostly the poor in Africa and Asia, generally face greater risks such as of desertification or floods.

Overall impacts - there is evidence since 2001 that any benefits of warming would be at lower temperatures than previously forecast and that damages from larger temperature rises would be bigger.

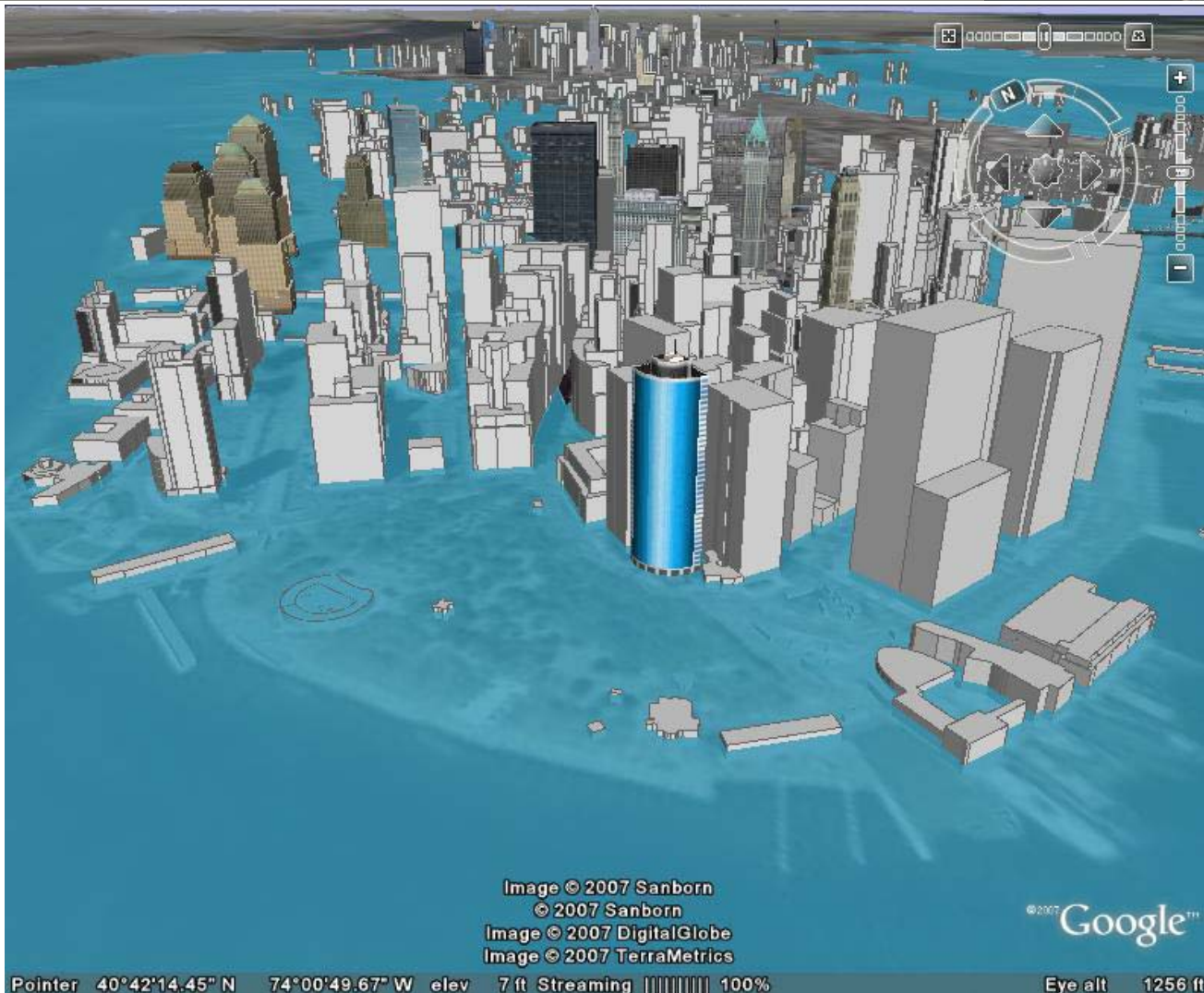
Risks of "large-scale singularities", such as rising sea levels over centuries; contributions to sea level rise from Antarctica and Greenland could be larger than projected by ice sheet models.

Klimaatverandering: WATER perspectief dominant

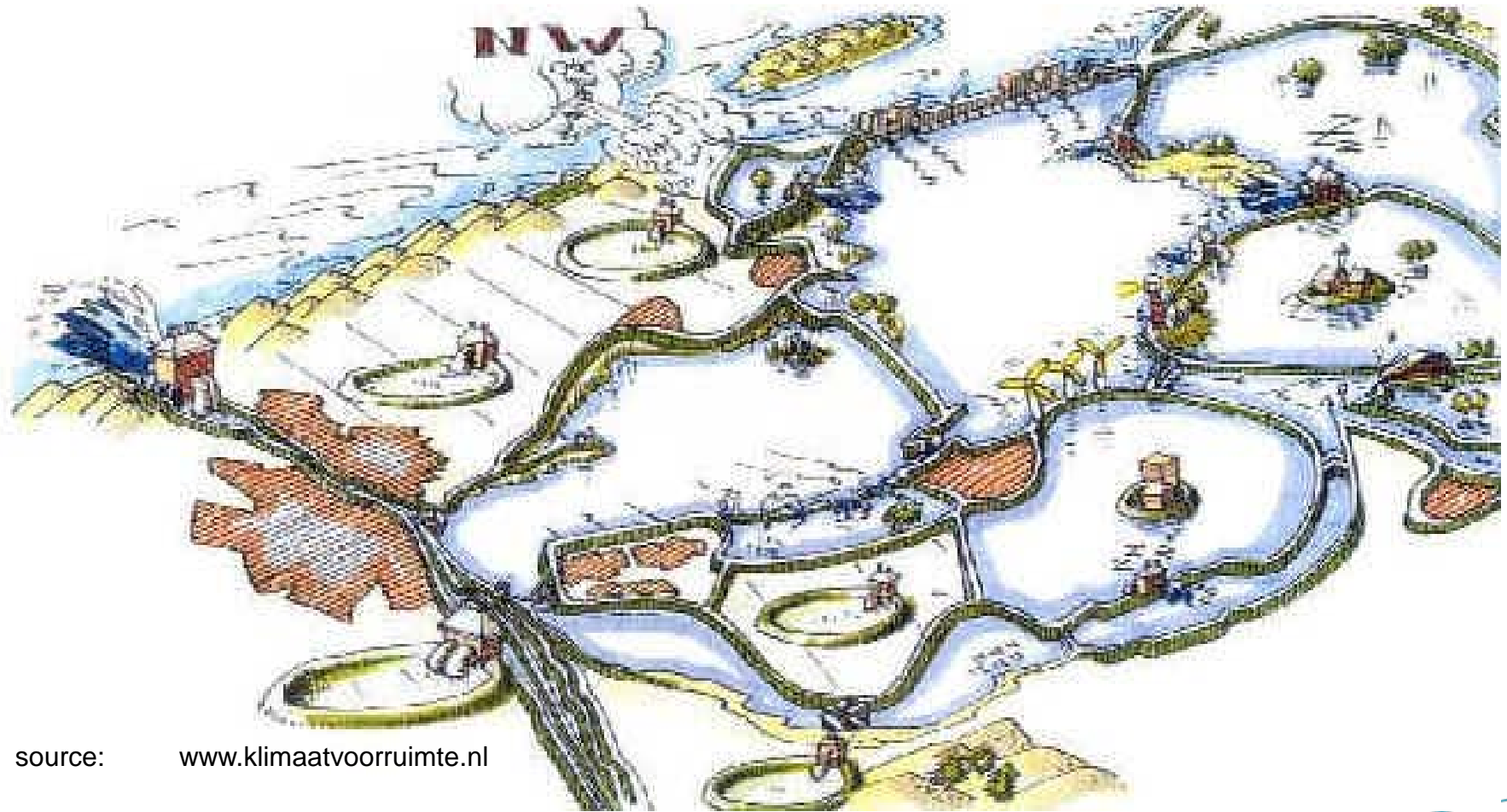

Klimaatverandering: WATER perspectief dominant

Klimaatverandering: WATER perspectief dominant

source: www.klimaatvoorruijnte.nl

Klimaatverandering: WATER perspectief dominant

Klimaatverandering: WATER perspectief dominant

Samen *werken* met **water**

Een land dat leeft, bouwt aan zijn toekomst

Bevindingen van de Deltacommissie 2008

Klimaatverandering: WATER perspectief dominant

2009 - 2015

Nationaal Waterplan

Bredene_110524

Klimaatverandering: **WATER** perspectief dominant

maar ....

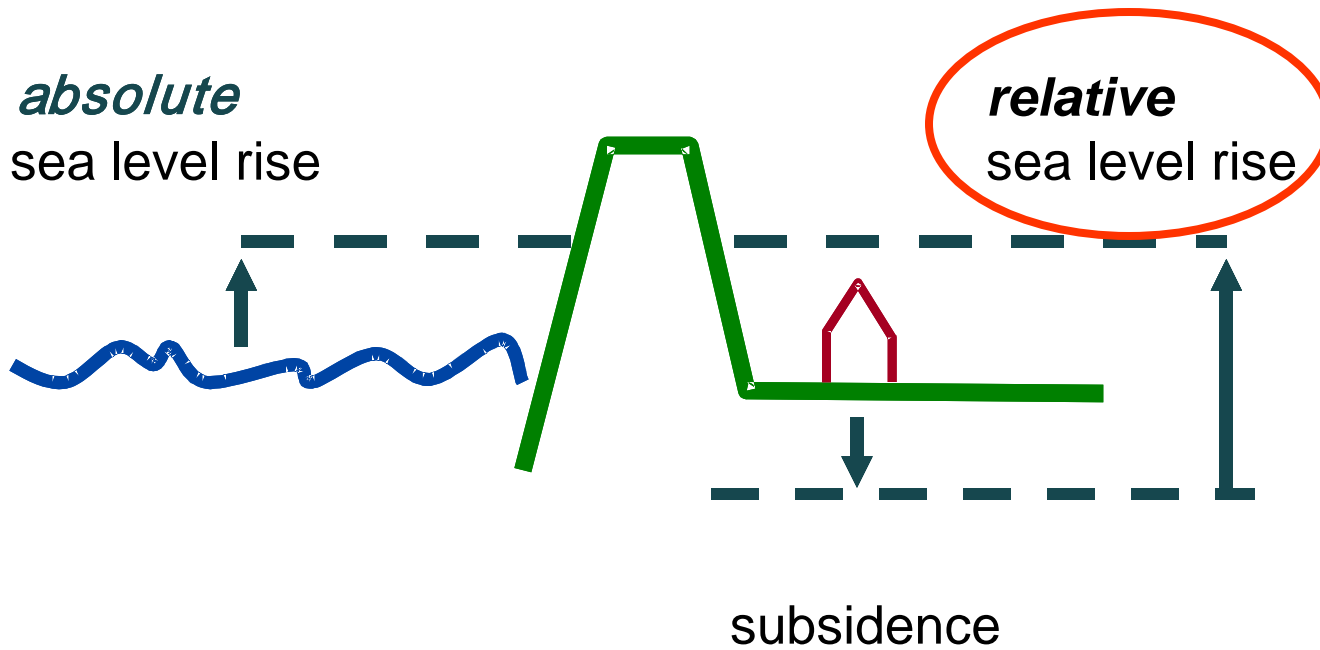

te veel water ?

of

te weinig zand ?

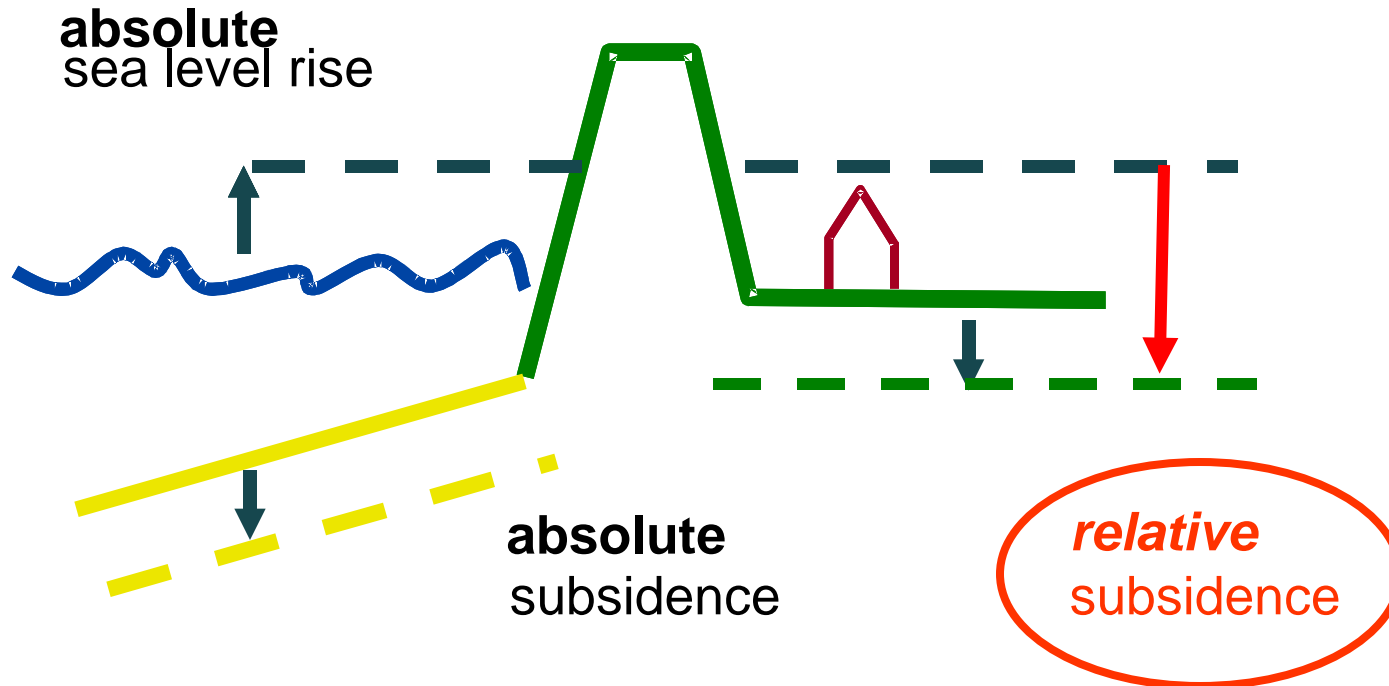
WATER perspectief : probleem is WATER probleem

bron: KNMI (2006)

BODEM perspectief : probleem is BODEM probleem

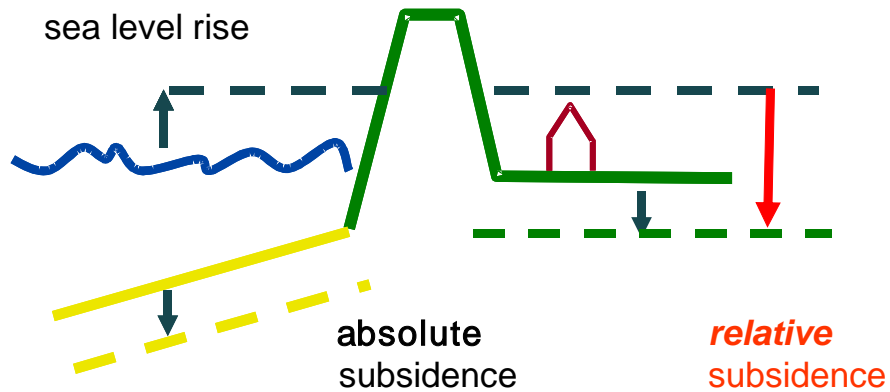
Zeespiegelstijging ? Zand erover !

een andere kijk op klimaatadaptatie

Jan Mulder

24 mei 2011

kustontwikkeling: vraag en aanbod van sediment

geologische benadering:

relatieve bodemdaling = bergingsruimte
sediment transport door rivier en uit zee

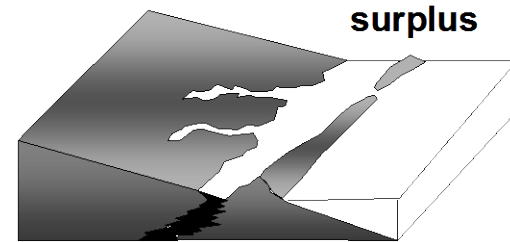
= sediment **VRAAG**

= sediment **AANBOD**

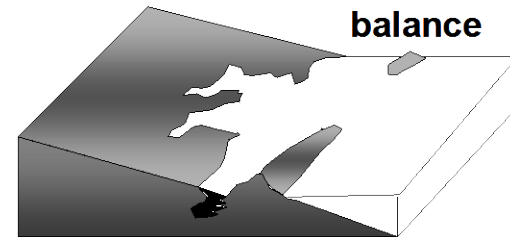
_____ +
kustontwikkeling

vraag en aanbod van sediment

demand < supply

demand = supply

demand > supply

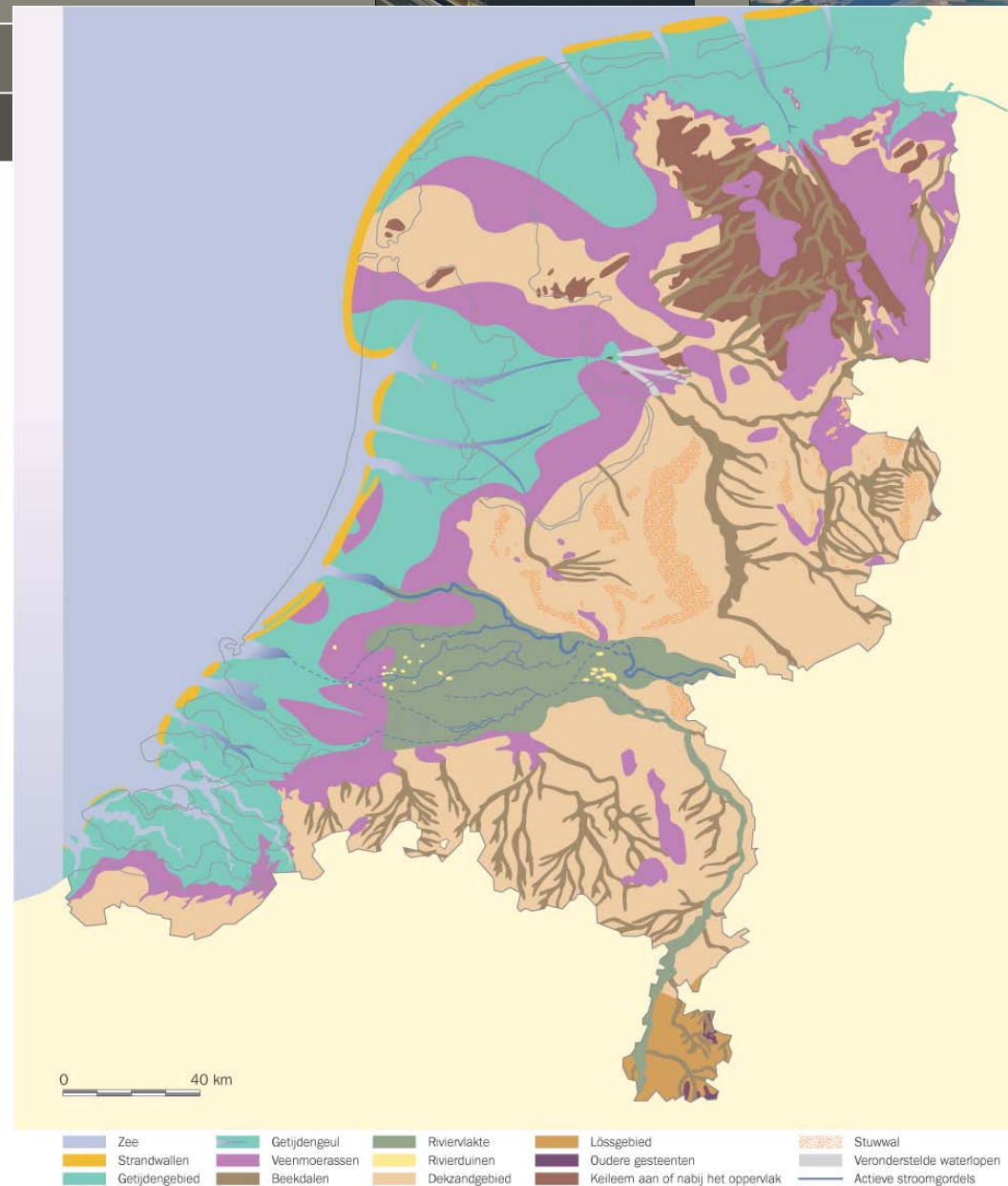
after: Nichols et al., 1989

Paleo-geografie NL

c. 5000 BP

- *vraag > aanbod*
- *sediment tekort*
- terugtrekkende kust

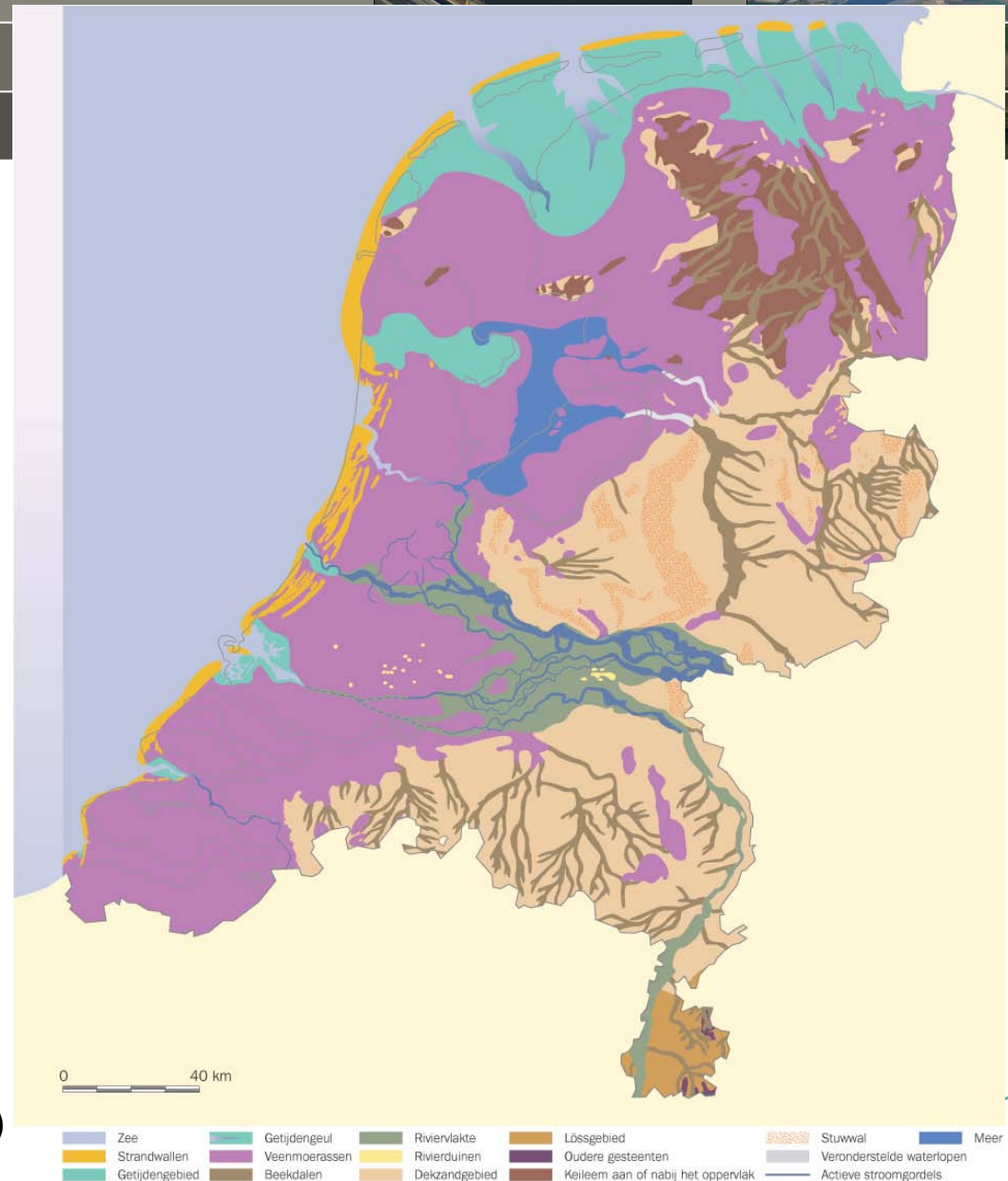
(Westerhoff et al., 2003)

Paleo-geografie NL

ca. 2600 BP

- *vraag < aanbod*
- *sediment overschot*
- uitbouwende kust

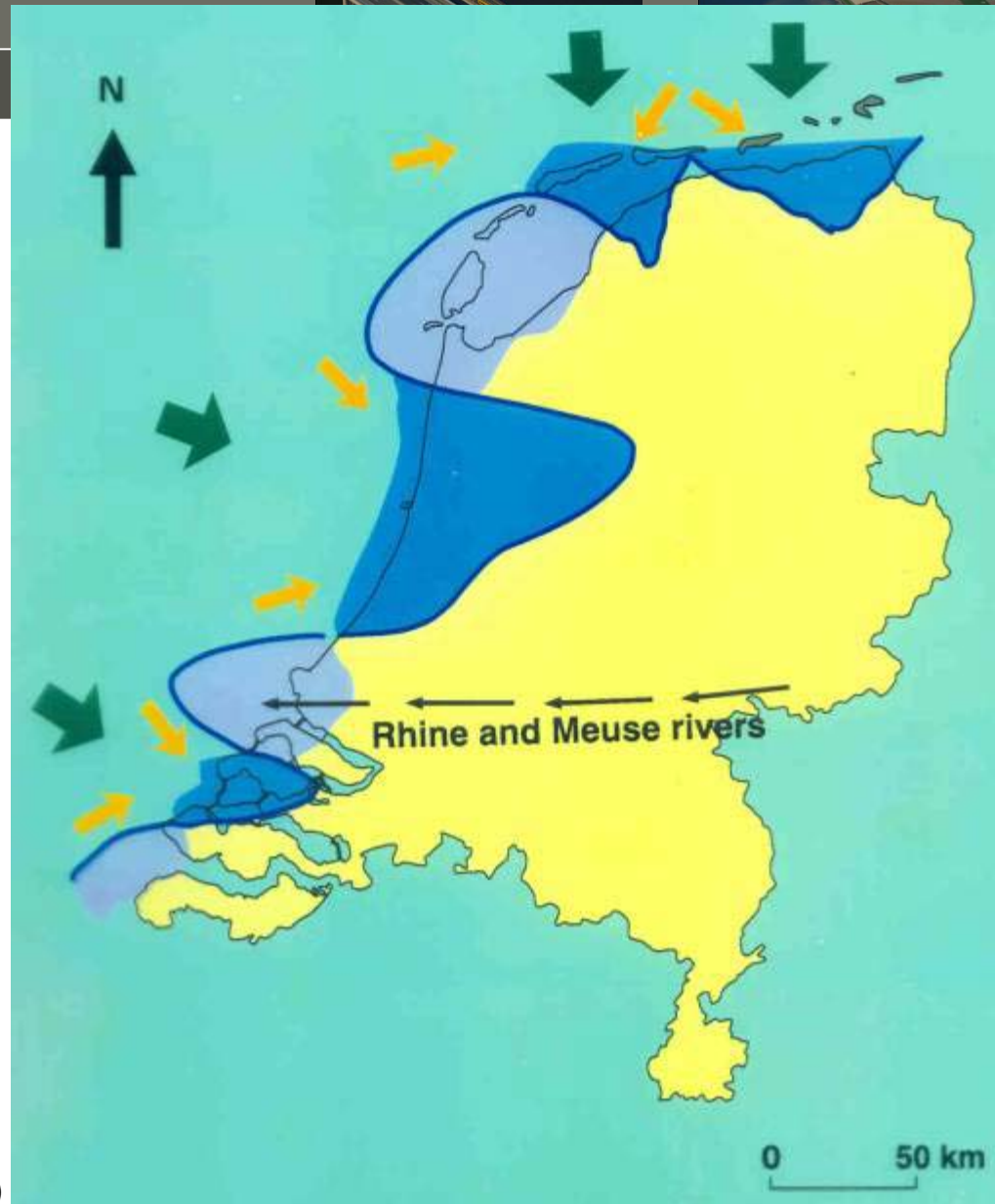

1. bronnen

bronnen:

- Noordzee bodem
- Pleistocene afzettingen
- Rivieren
- Omwerking kustafzettingen

(van der Spek, 1995; Beets en van der Spek, 2000)

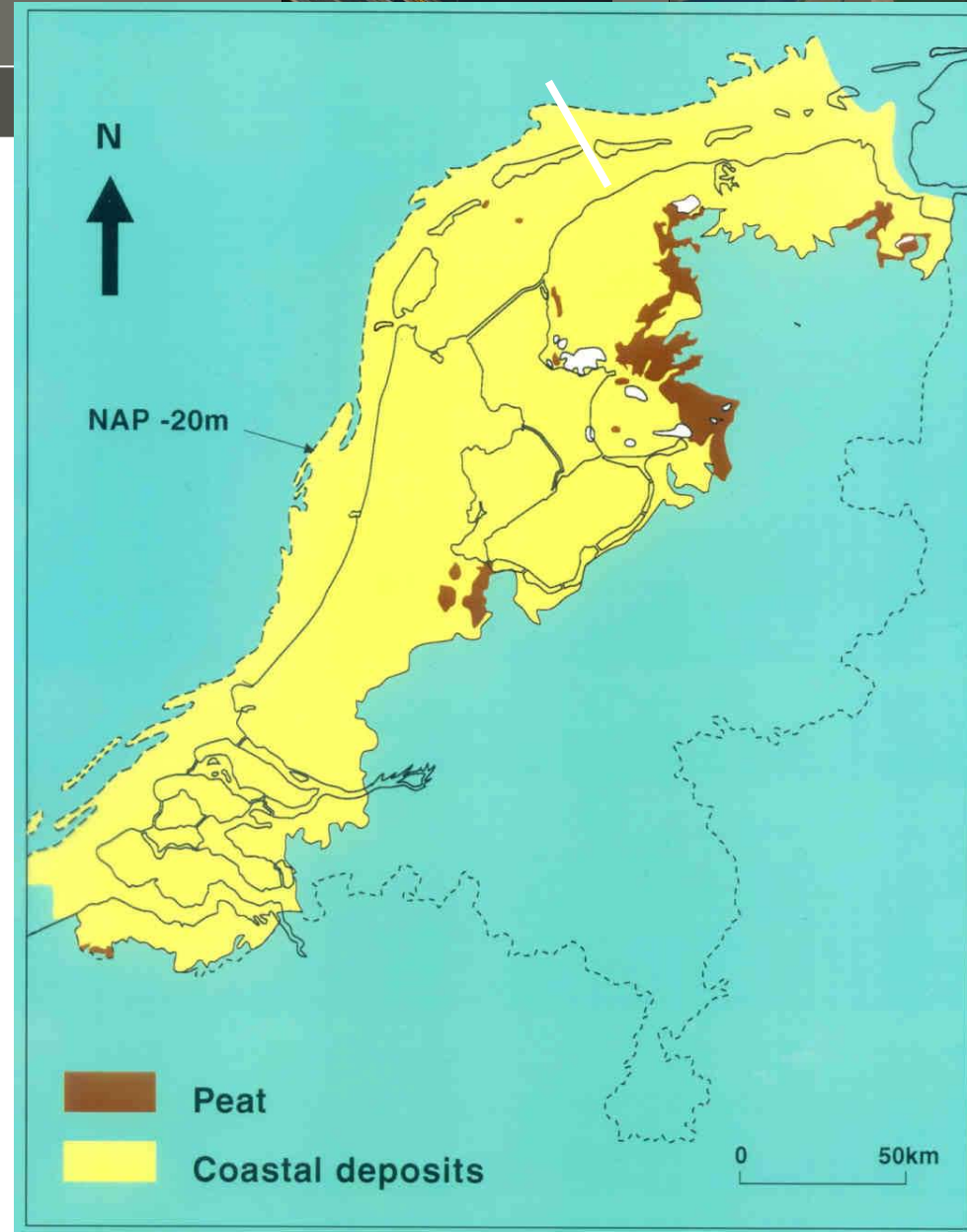

2. putten

kustvlakte:

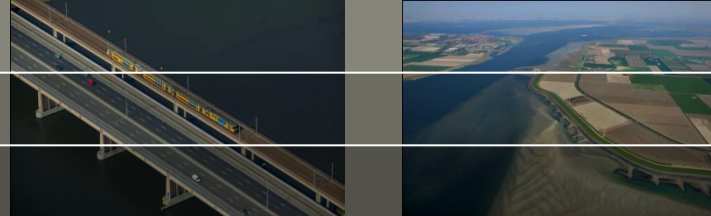
- getijde bekkens
- estuaria
- strandwallen

(van der Spek, 1995; Beets en van der Spek, 2000)

Holocene sediment balans

Opvulling in de tijd

period	percentage	volume (billion m ³)	volume / yr (million m ³)
--------	------------	-------------------------------------	--

---

Atlantic
(8000-5000 BP)

60 %

136

41

Subboreal
(5000-2900 BP)

30 %

67

27

Subatlantic
(since 2900 BP)

10 %

23

7

(van der Spek, 1995; Beets en van der Spek, 2000)

sediment
aanbod
verwaarloosbaar
!!!

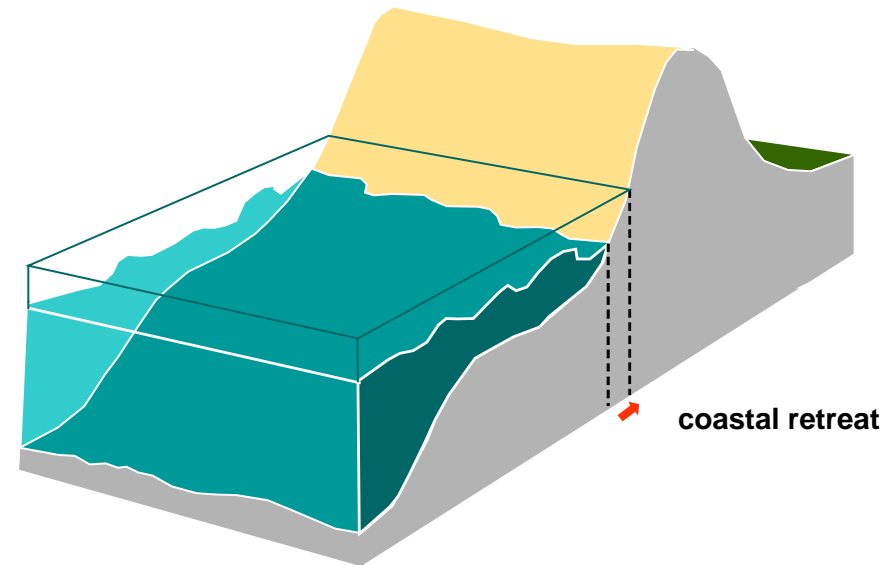
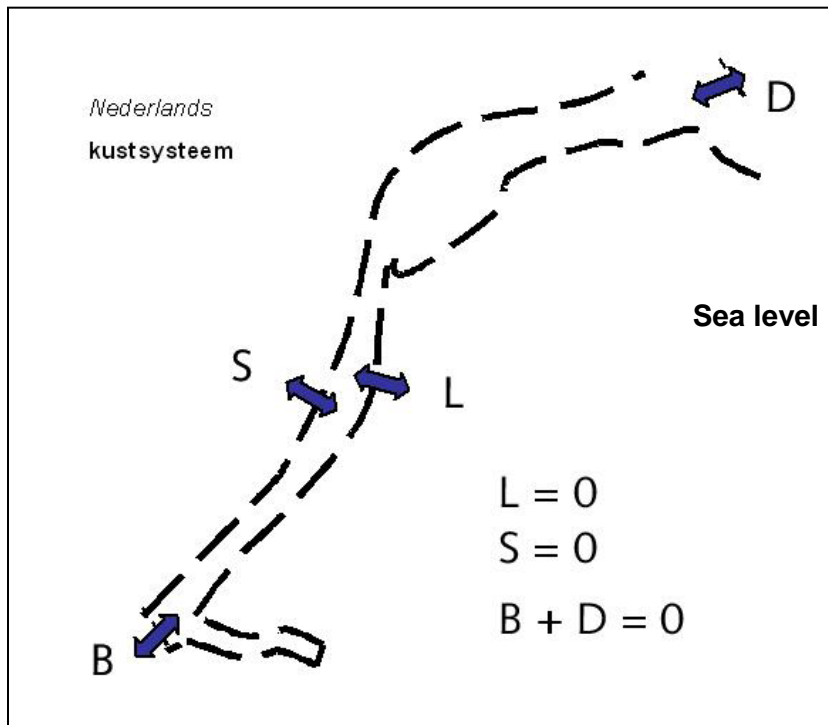
Deltares

vraag en aanbod van sediment NL kust

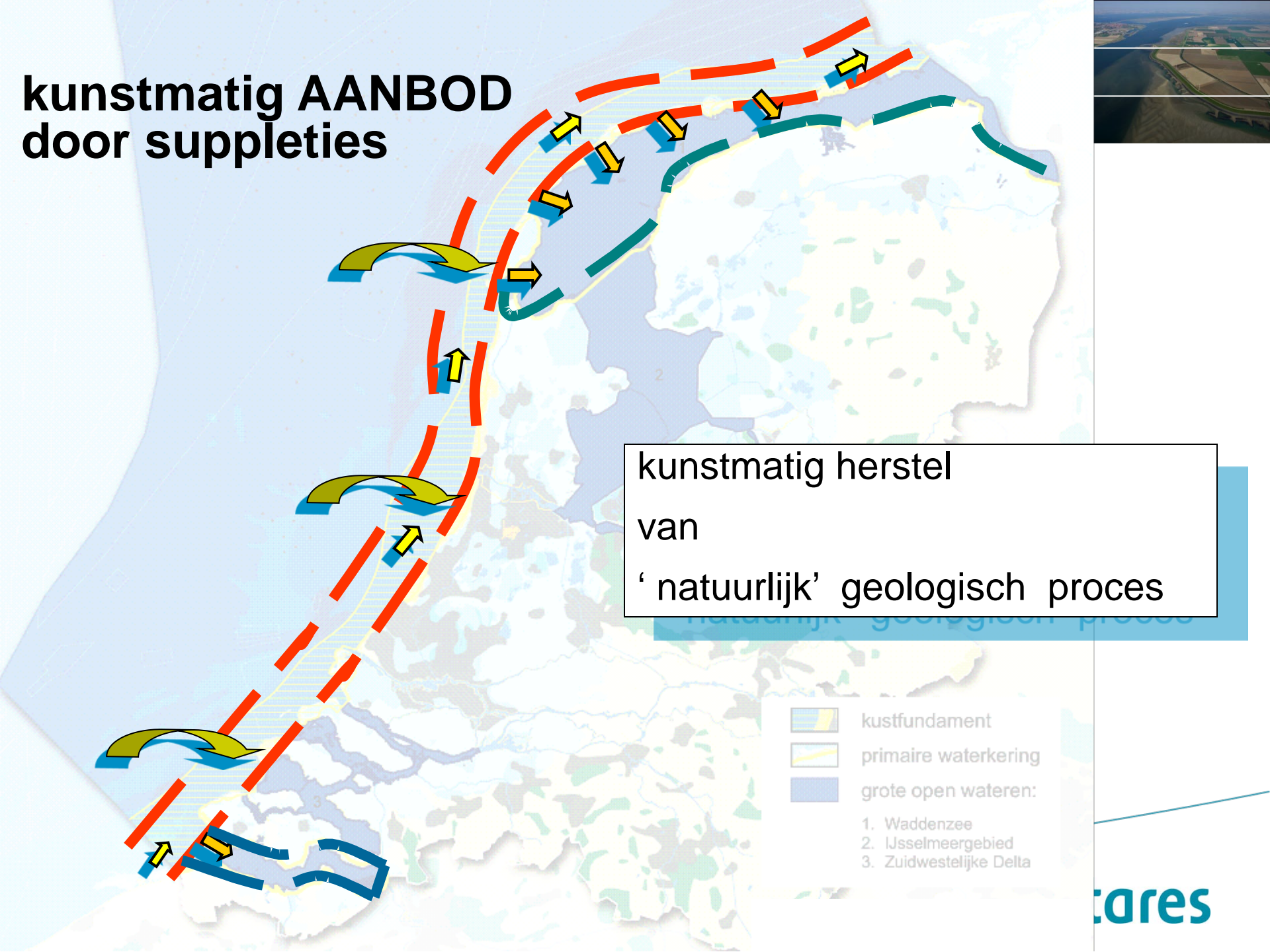
AANBOD is verwaarloosbaar

VRAAG evenredig aan zeespiegelstijging

7 miljoen m³
per mm zeespiegelstijging

kunstmatig AANBOD door suppleties

kunstmatig herstel van 'natuurlijk' geologisch proces

- kustfundament
- primaire waterkering
- grote open wateren:
  1. Waddenzee
  2. IJsselmeergebied
  3. Zuidwestelijke Delta

Samen *werken* met **sediment**

Een land dat leeft, bouwt aan zijn toekomst

Bevindingen van de Deltacommissie 2008

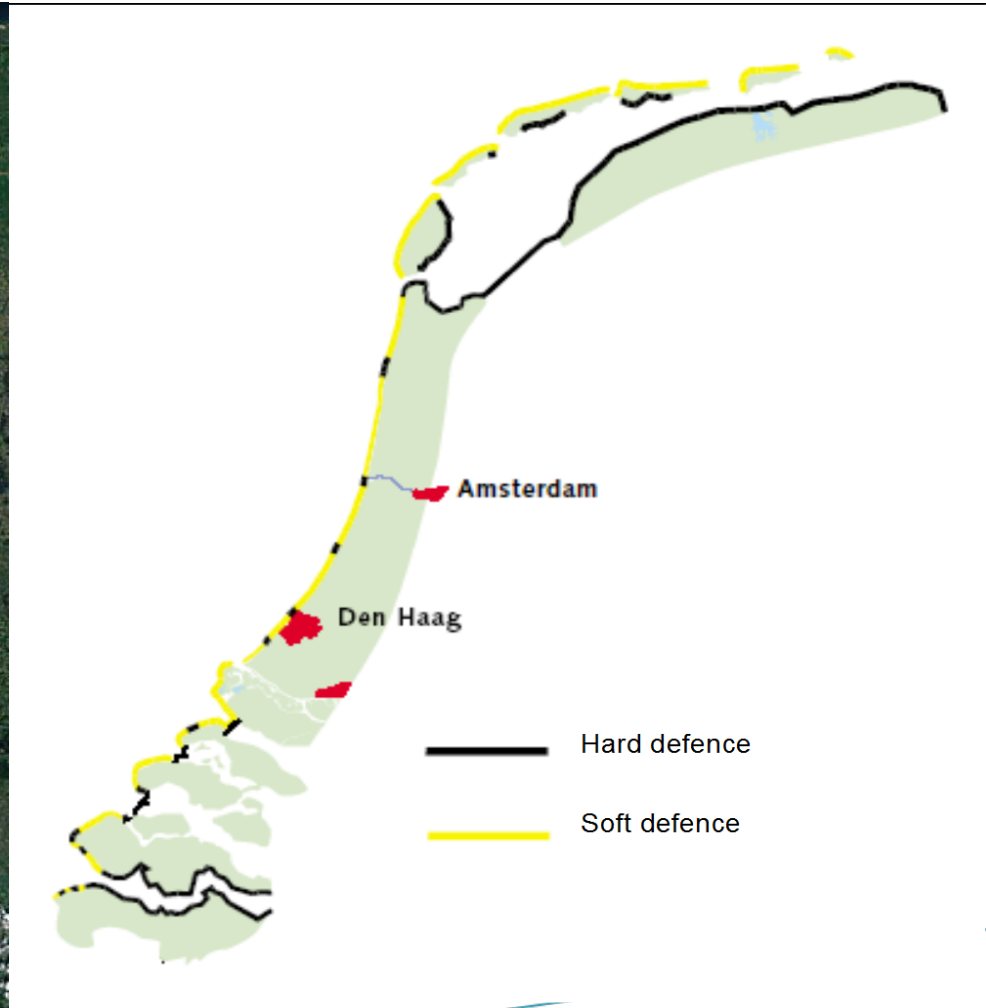

NL kust is zand

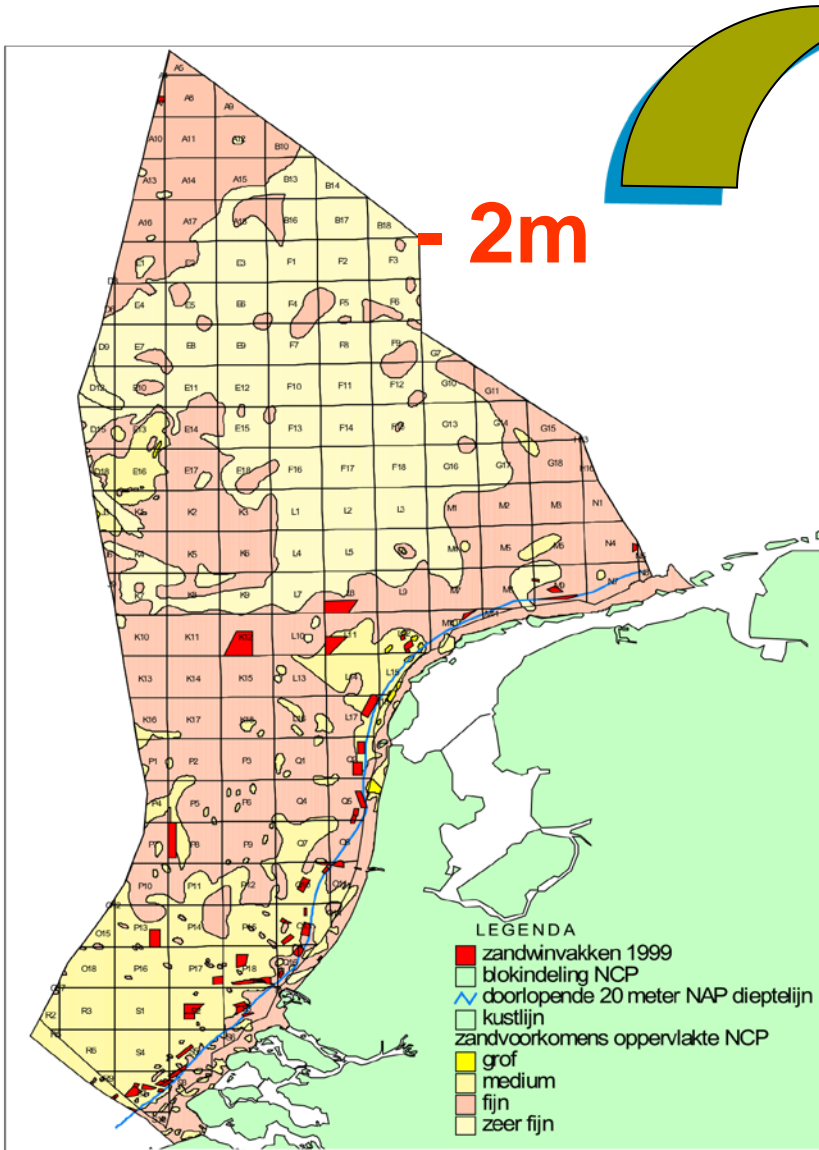
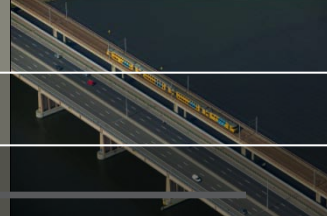
Zand : belangrijkste kustverdediging

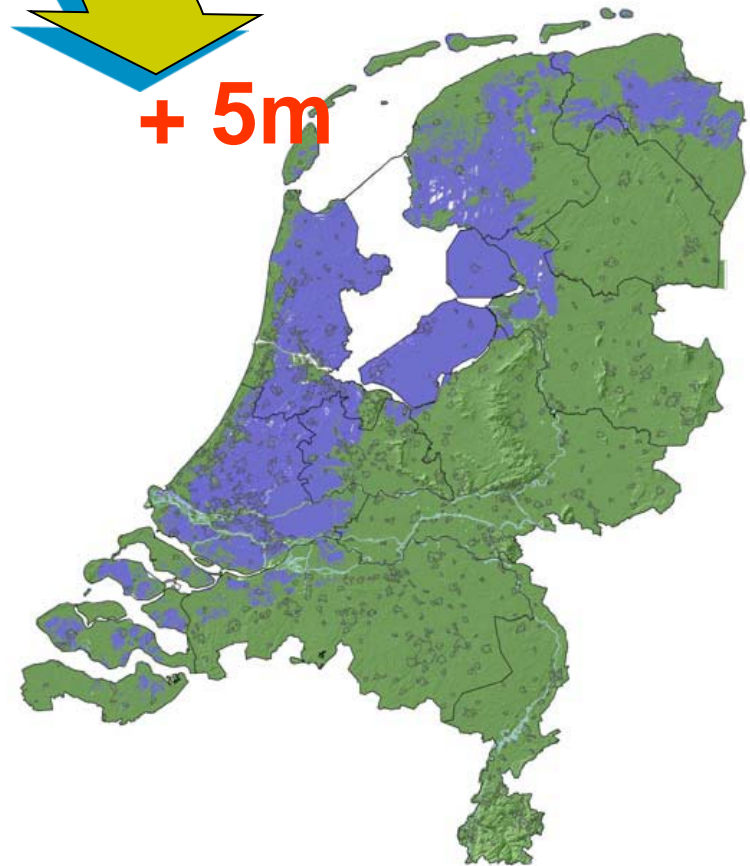

Noordzee: volop zand!

Bodemhoogtebestand Nederland (AHN)
ter NAP kaart

Schaal 1: 1.500.000

samen werken met zand

Meegroeien met zeespiegel:

Zeespiegelstijging 18 60 85 cm/eeuw

Kustfundament +7 +23 +33

Waddenzee +4,5 +15 +21

Westerschelde +0,5 +1,7 +2,4

---

totaal

suppletievolume 12 40 57 Mm³/jaar

meegroeien met de zeespiegel

Theorie

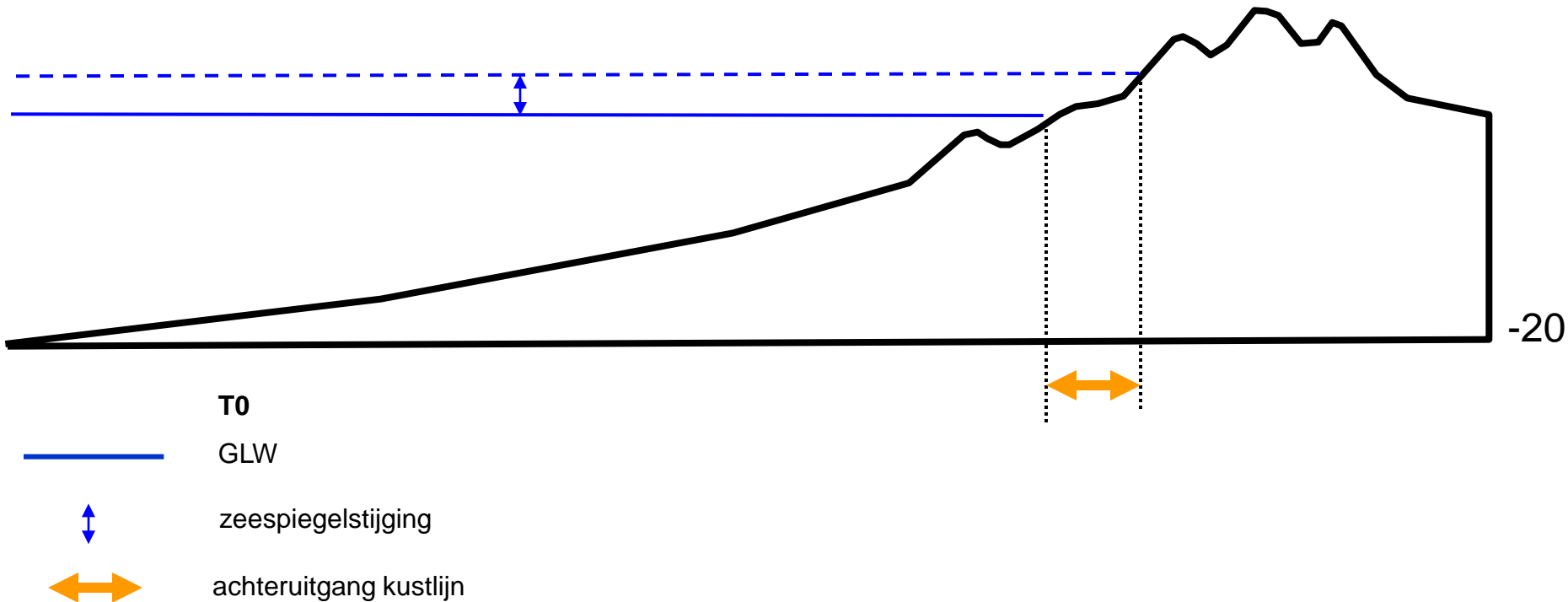
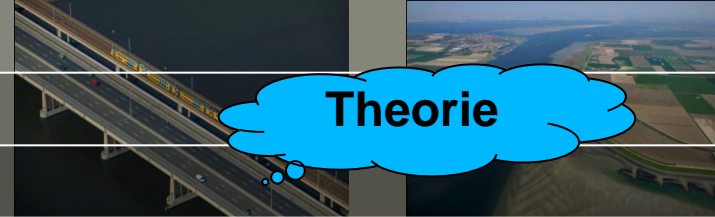
en

praktijk

zeespiegelstijging :

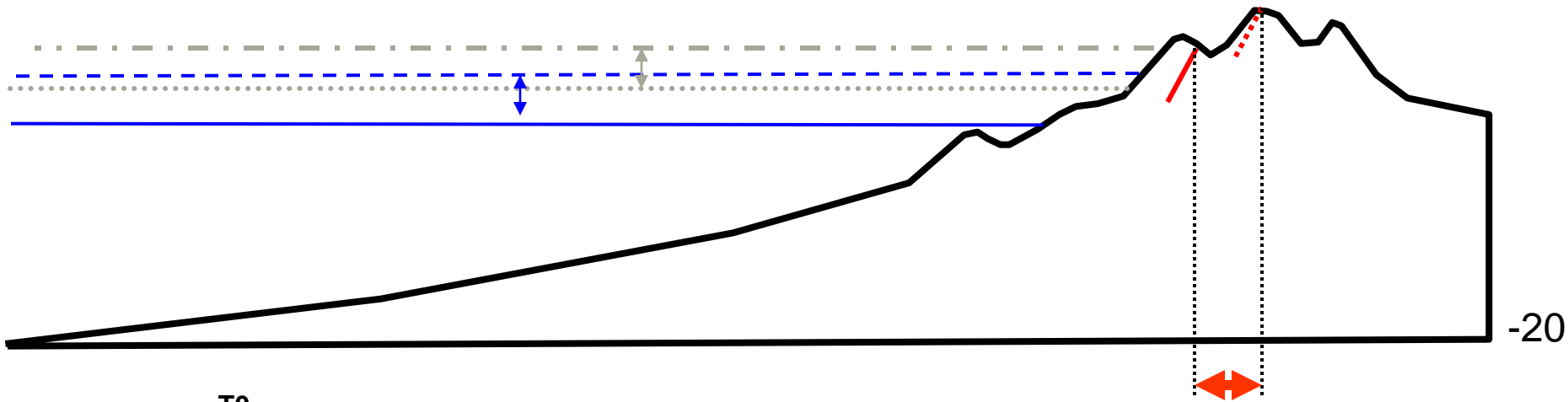
achteruitgang kustlijn

schematische dwarsdoorsnede kustfundament

landwaartse verplaatsing afslaglijn

schematische dwarsdoorsnede kustfundament

T0

GLW

zeespiegelstijging

stormvloedpeil

stijging stormvloedpeil

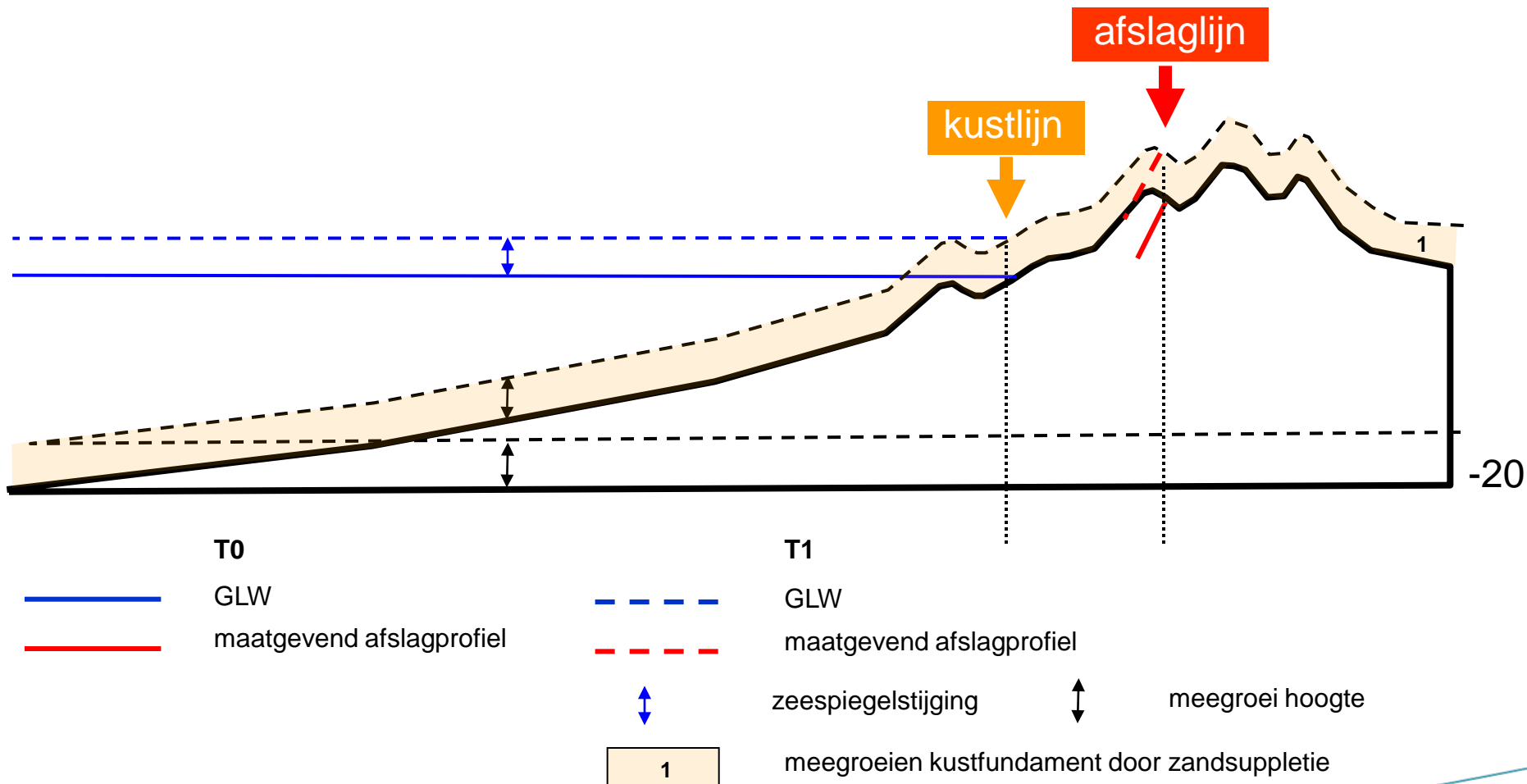
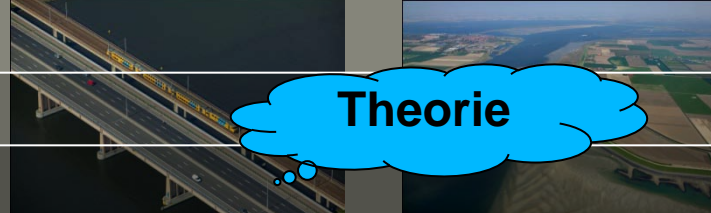
maatgevend afslagprofiel

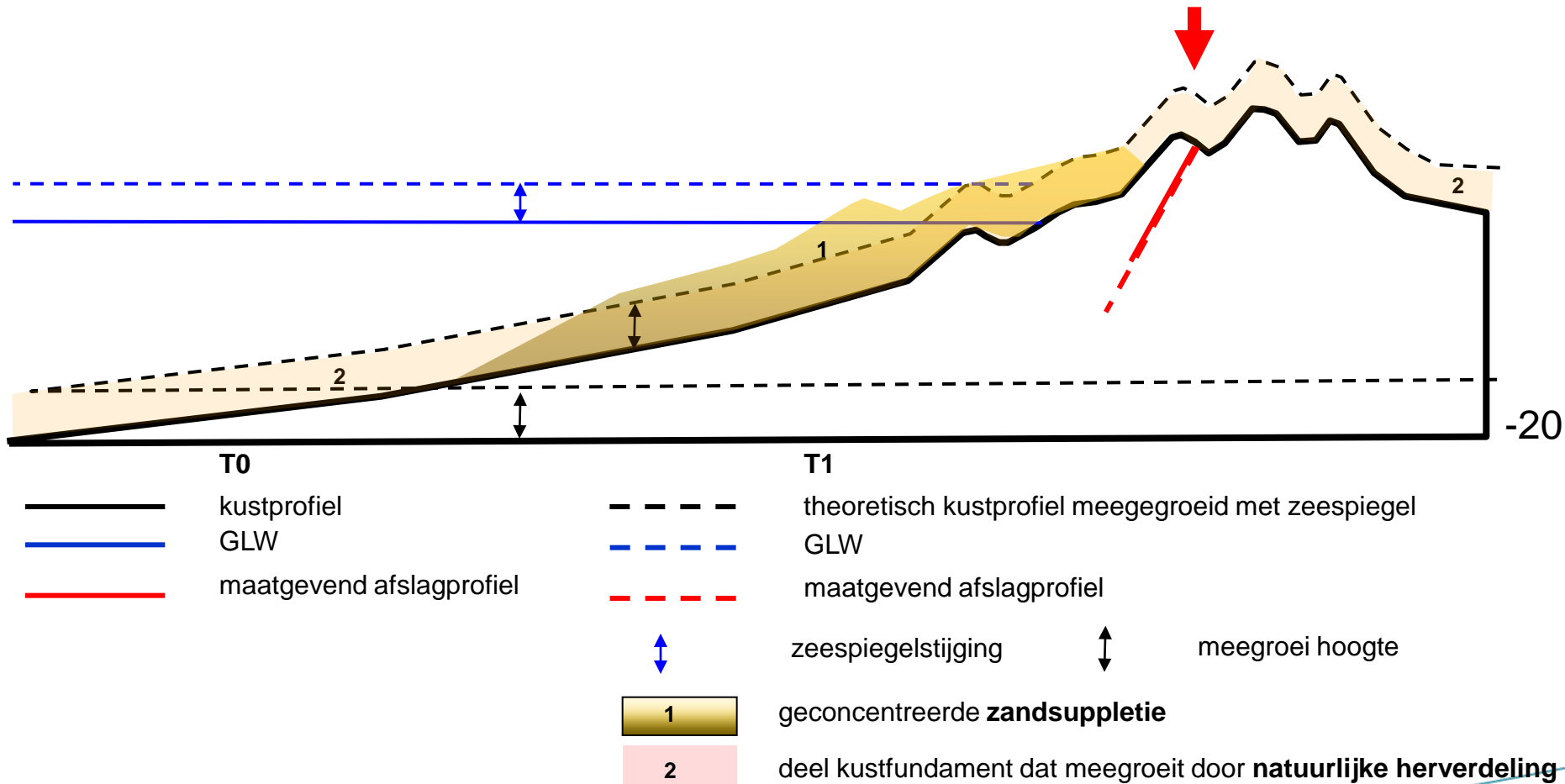

landwaartse verplaatsing maatgevend afslagprofiel

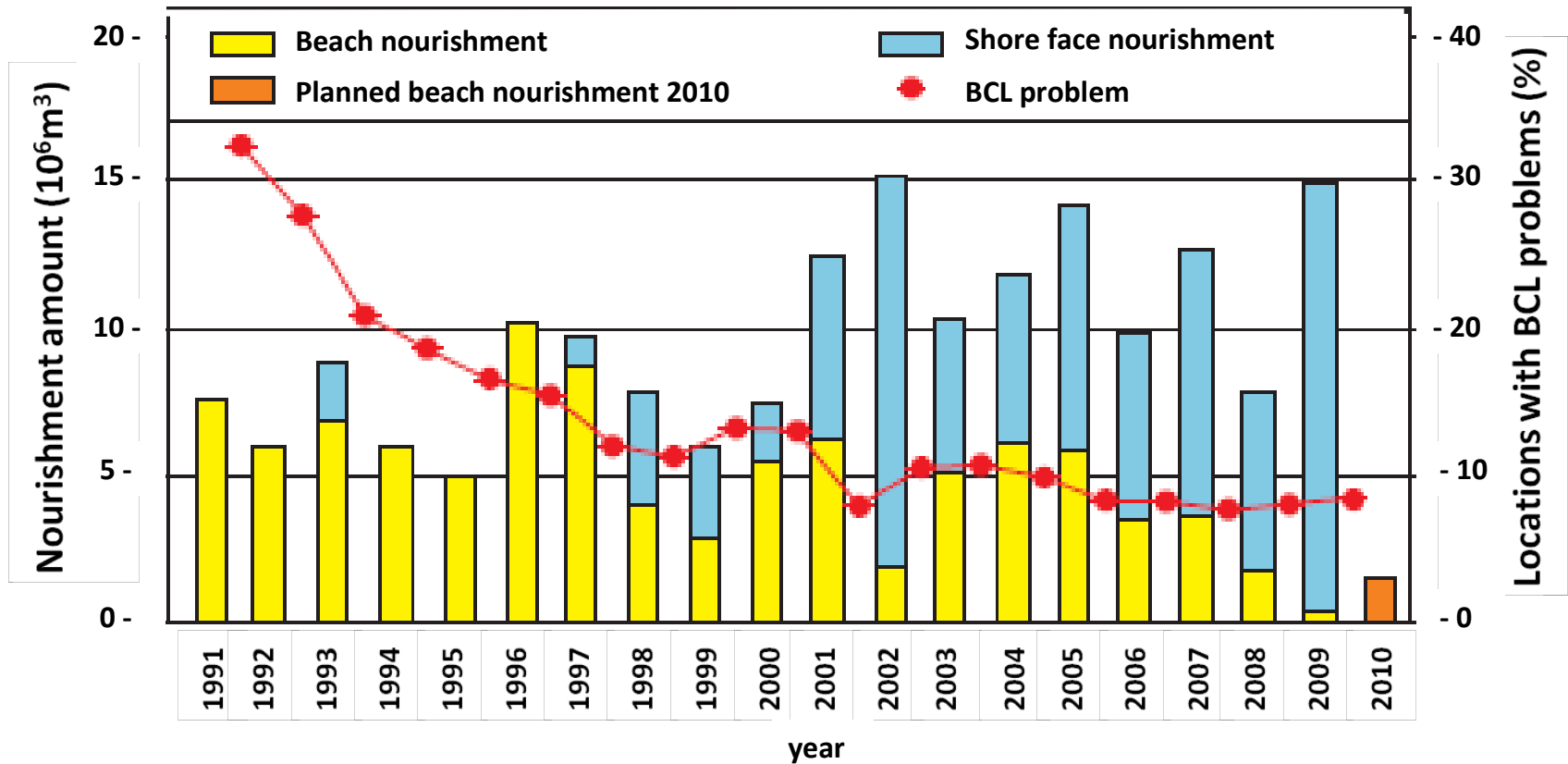
meegroeien met zeespiegelstijging ; handhaving functies

suppleties en aantal BKL overschrijdingen

praktijk

(Rijkswaterstaat, 2010)

praktijk

natuurlijke aangroei kust

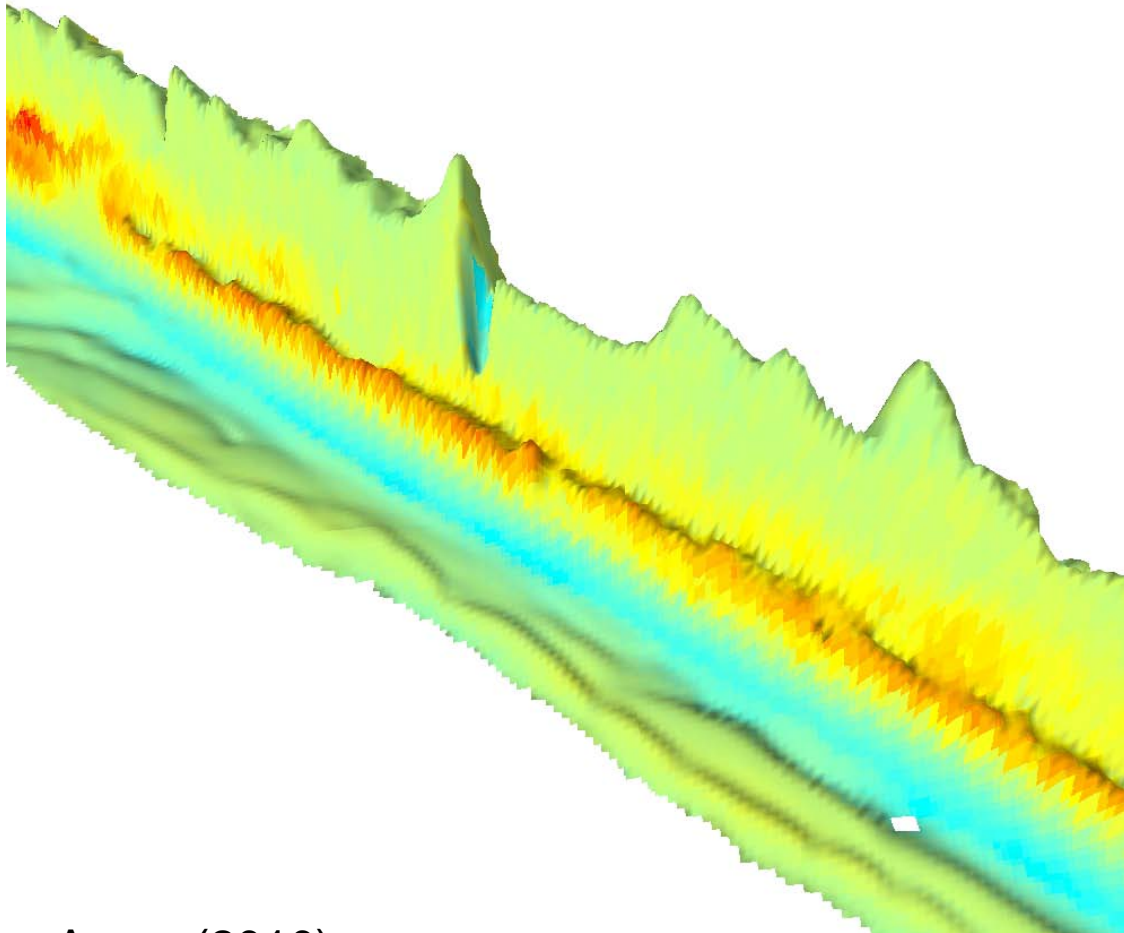

duingroei 1998 - 2007

praktijk

Verschilkaart Rijnland 1998-2007. De geel-oranje zone wordt gevormd door nieuwe duinen die in de periode zijn ontstaan. Lichtblauw geeft erosie, groen geen verandering.

Arens (2010)

eilanden voor de kust

Theorie

Deltacommissie (2008)

(www.deltacommissie.com):

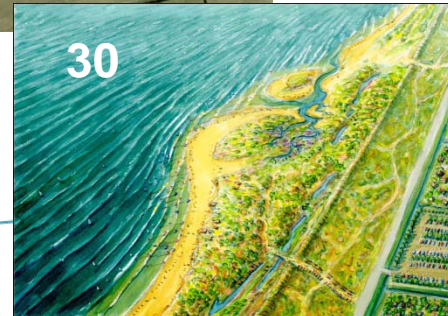
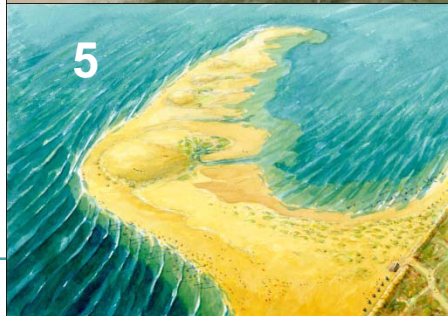
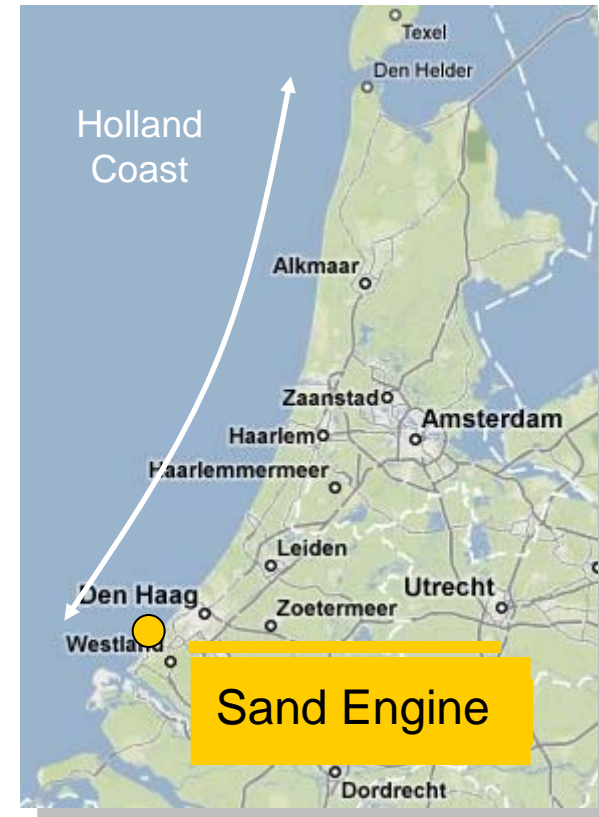
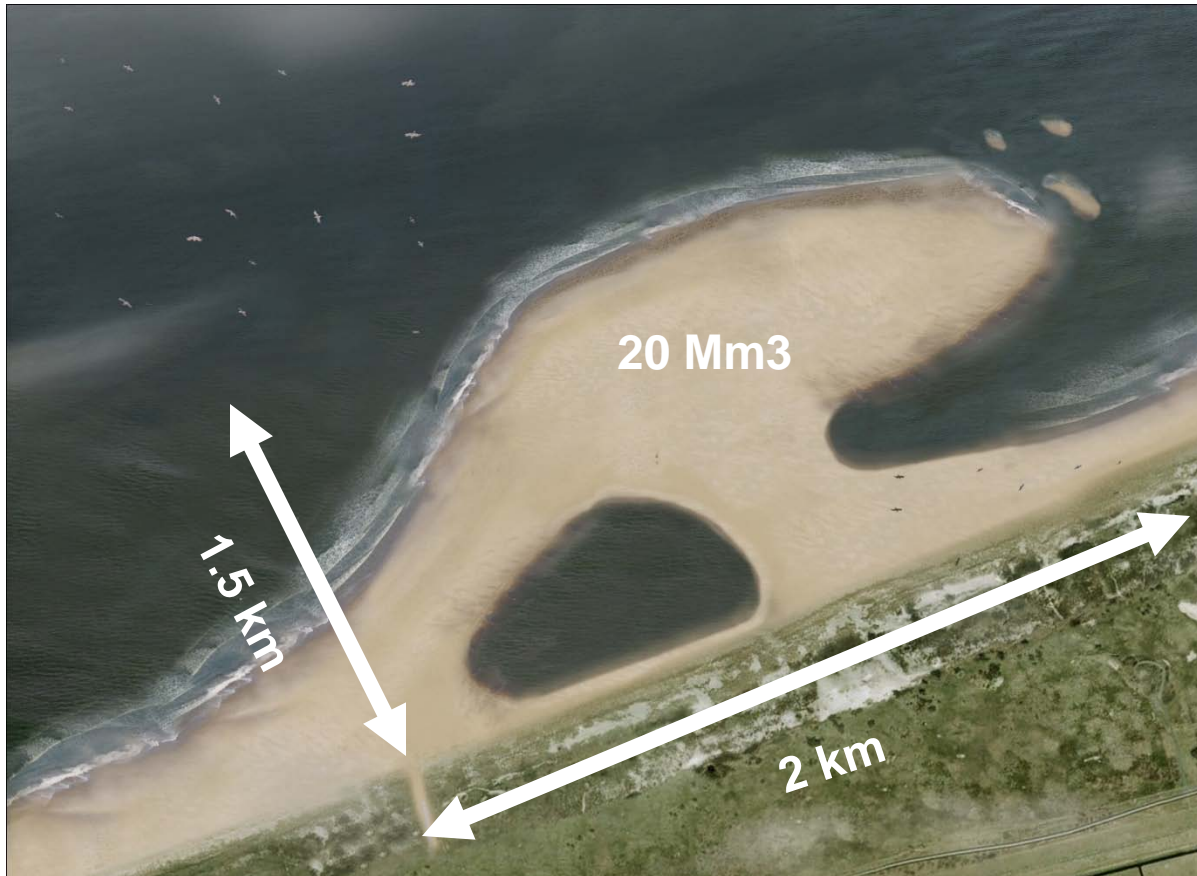
- beperking golfwerking en -oploop
- licht positief effect op kustveiligheid
- grote verlenging van kustlijn
- aanzienlijke toename kustonderhoud
- verstoring natuurlijk herstel na storm
- afname stabiliteit kustprofiel
- versterking kustachteruitgang

~~praktijk~~

Zandmotor

Theorie

Deltares

Zandmotor

praktijk

aanlegfase 22 maart 2011 (foto: Rijkswaterstaat)

Hondsbossche- en Pettemer zeewering

Theorie

Deltacommissie + Zwakke schakel Hondsbossche en Pettemer Zeewering =

Petten aan Zee

Petten aan Zee - September 2008 - West8 i.o.v. Gemeente Zijpe

meegroeien ?

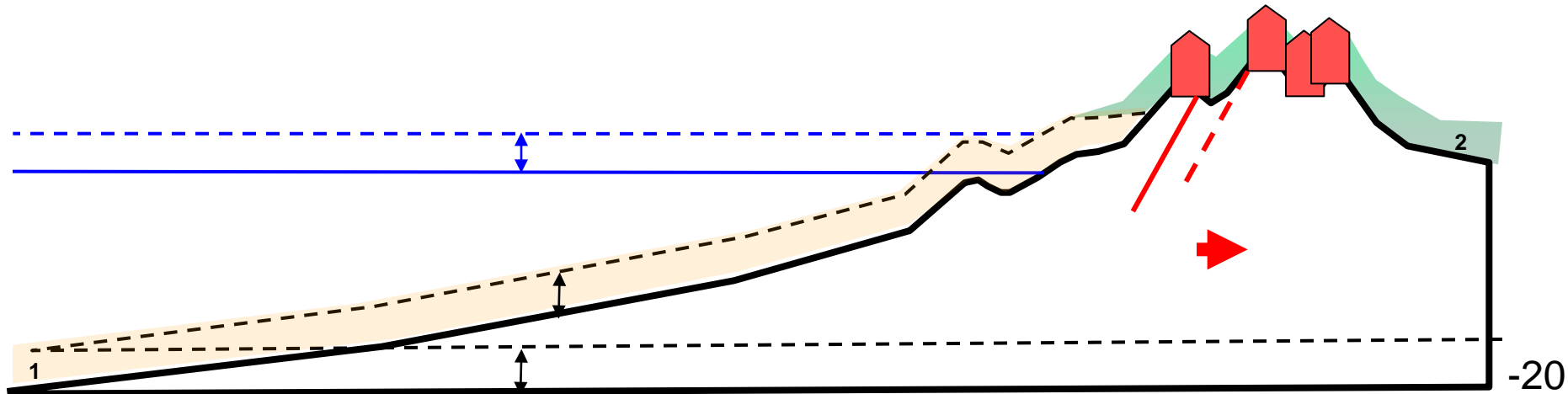
Theorie

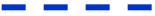

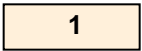

en

praktijk

bestaande bebouwing groeit niet mee

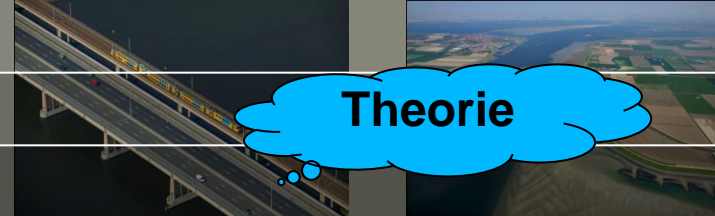
Theorie

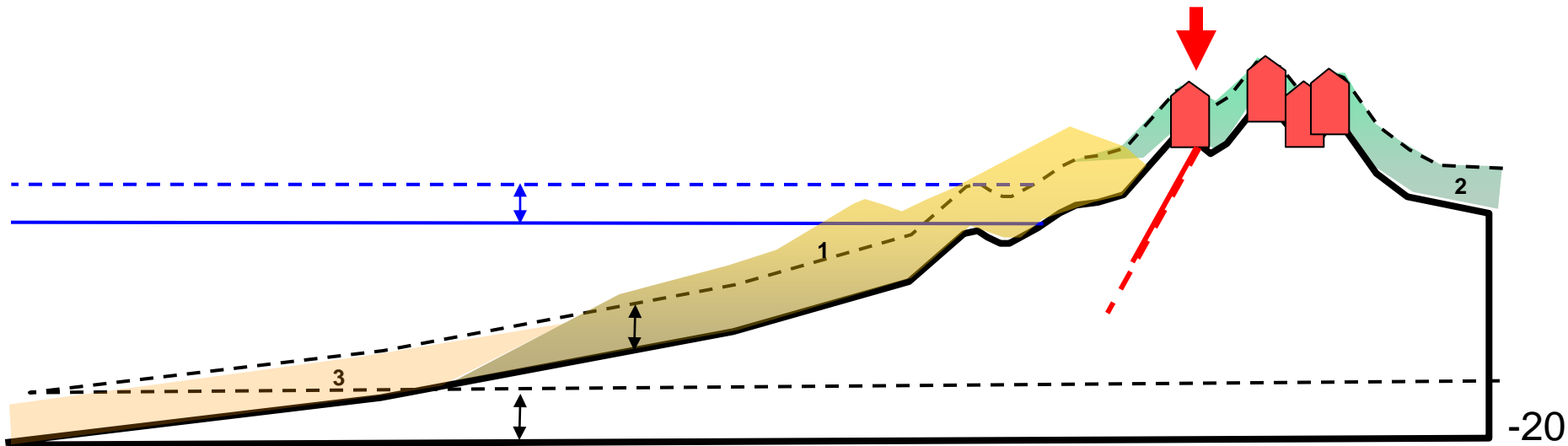
	T0		T1
	GLW		GLW
	maatgevend afslagprofiel		maatgevend afslagprofiel
			zeespiegelstijging
			meegroei hoogte
			gelijkmatig meegroeien kustfundament door zandsuppletie
			deel kustfundament dat NIET meegroeit

tenzij..... zeewaartse buffer

Theorie

	T0	kustprofiel		T1	theoretisch kustprofiel meegegroeid met zeespiegel
		GLW			GLW
		maatgevend afslagprofiel			maatgevend afslagprofiel
					zeespiegelstijging
					meegroei hoogte
					geconcentreerde zandsuppletie
					deel kustfundament dat NIET meegroeit
					deel kustfundament dat meegroeit door natuurlijke herverdeling

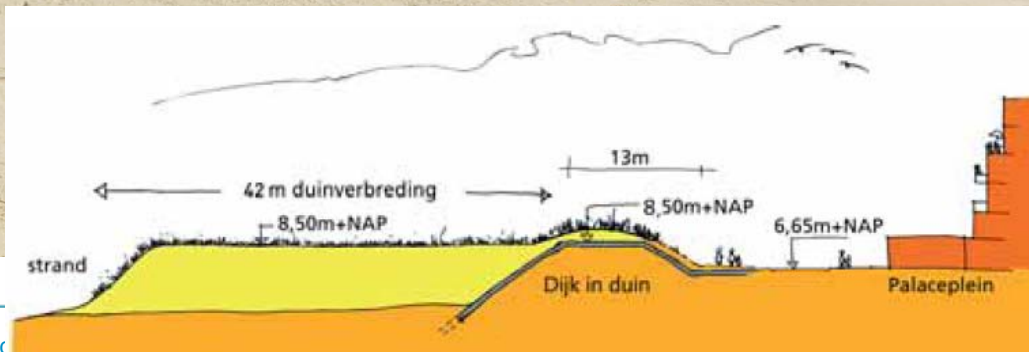
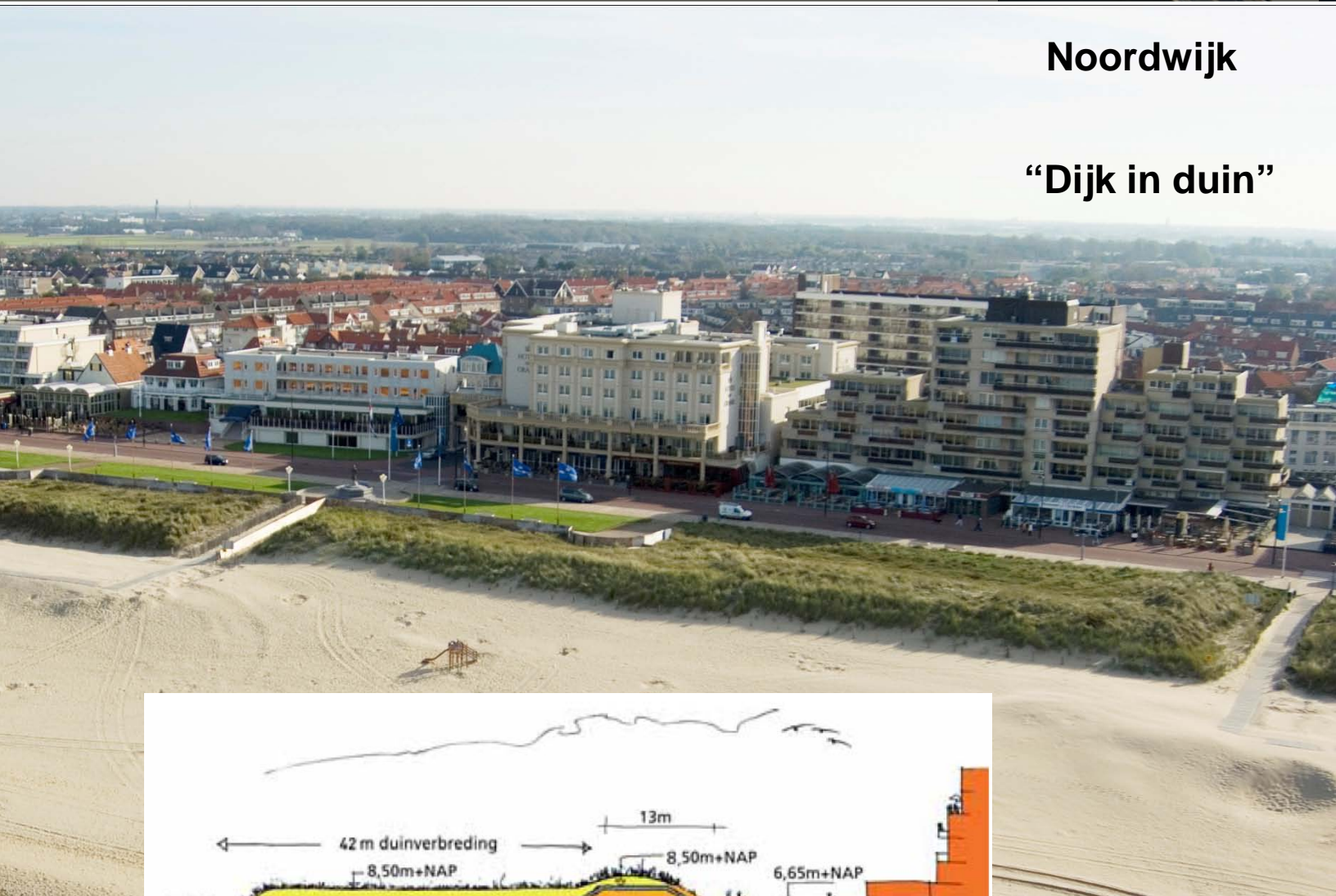

zeewaartse buffer

praktijk

Noordwijk

“Dijk in duin”

Bred

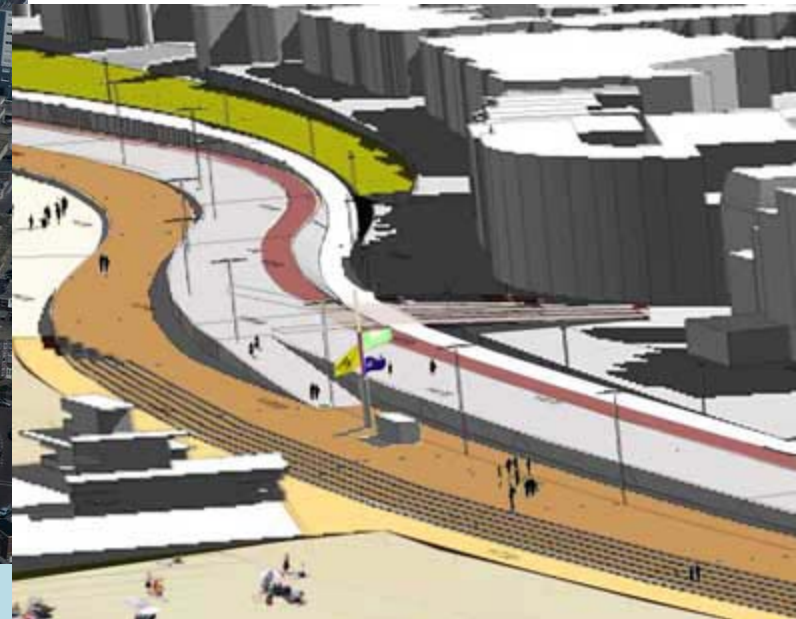
Deltares

zeewaartse buffer

praktijk

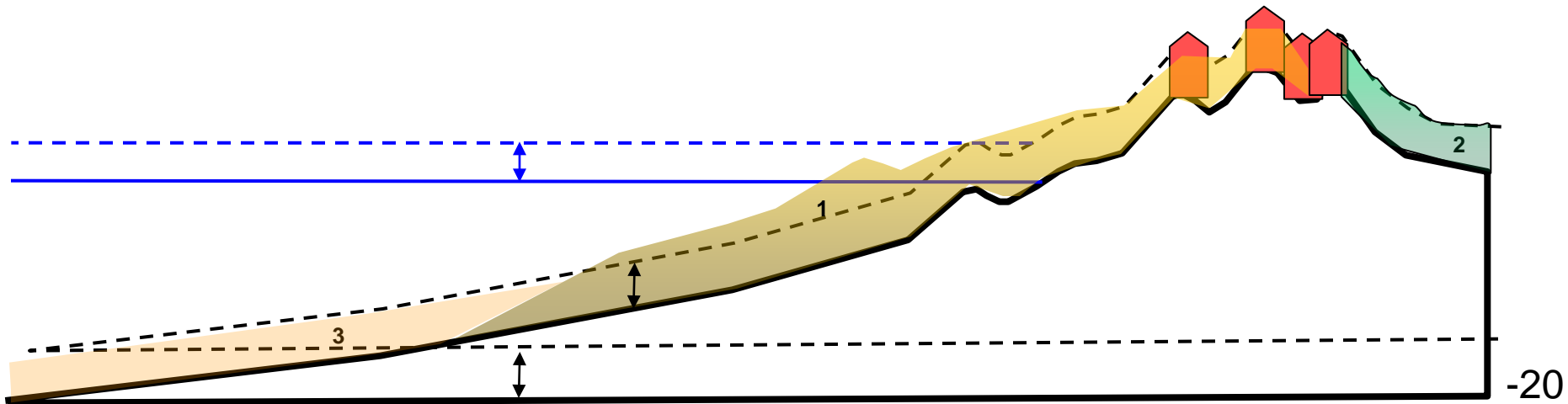
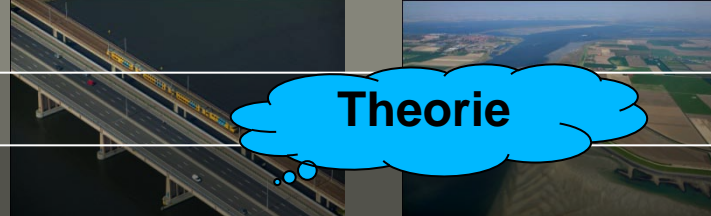
Scheveningen

“Dijk in Boulevard”

Doorsnede Keizerstraat - De verharde zeekering

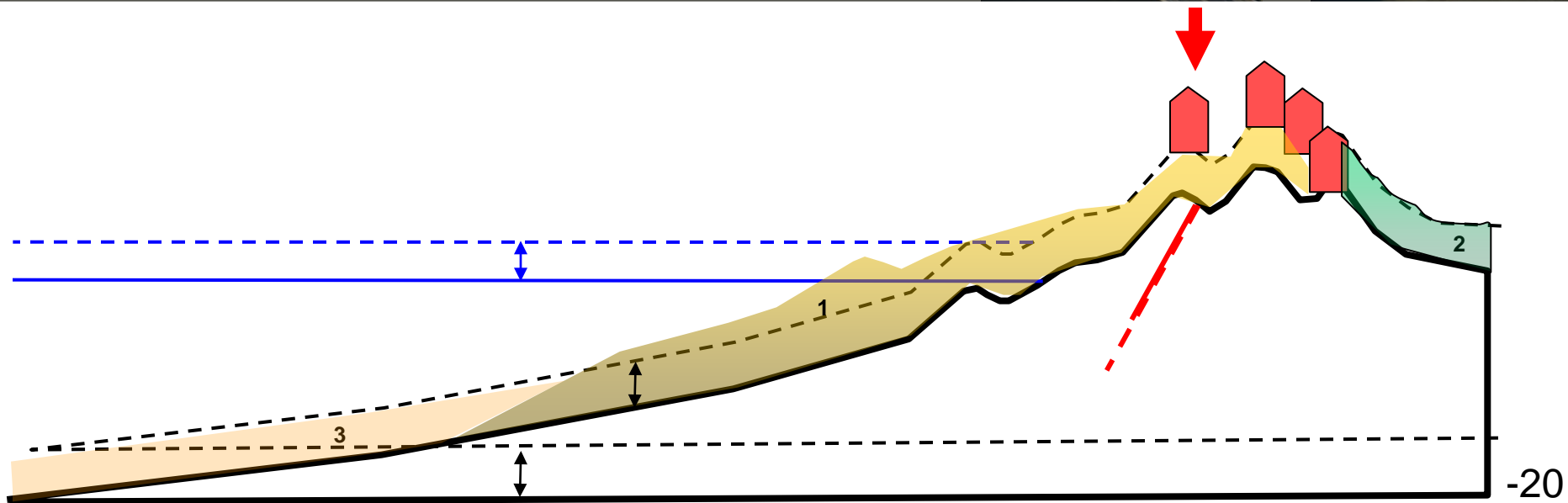
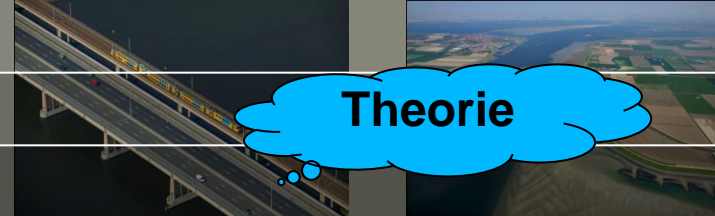

	T0	kustprofiel		T1	theoretisch kustprofiel meegroeid met zeespiegel
		GLW			GLW
		maatgevend afslagprofiel			maatgevend afslagprofiel
					zeespiegelstijging
					meegroei hoogte
					geconcentreerde zandsuppletie
					deel kustfundament dat NIET meegroeit
					deel kustfundament dat meegroeit door natuurlijke herverdeling

..of ..... ophogen

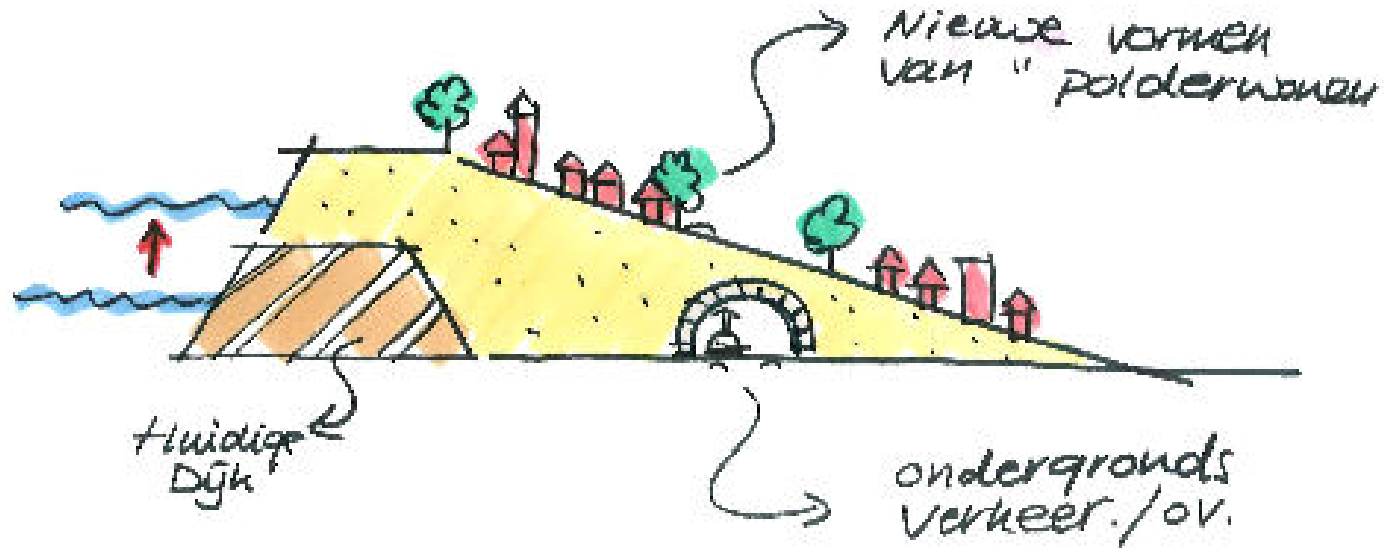
T0		T1	
	kustprofiel		theoretisch kustprofiel meegegroeid met zeespiegel
	GLW		GLW
	maatgevend afslagprofiel		maatgevend afslagprofiel
			zeespiegelstijging
			meegroei hoogte
			geconcentreerde zandsuppletie
			deel kustfundament dat NIET meegroeit
			deel kustfundament dat meegroeit door natuurlijke herverdeling

.. denk aan ..

Theorie

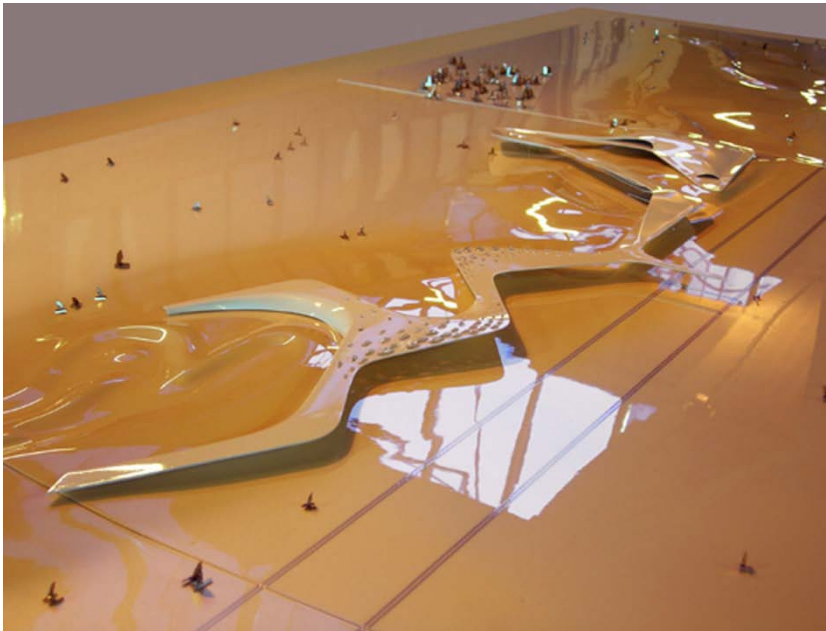
~ Delta dijken

source: Grontmij / WUR

..of .... Catamaran City .....

Theorie

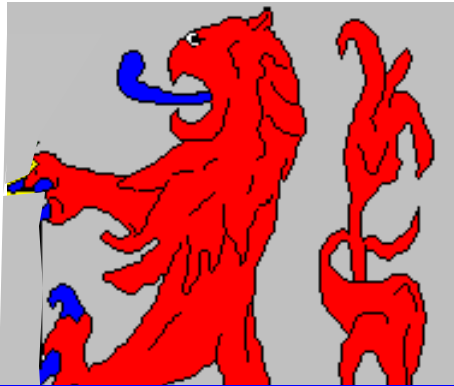

© Spacegroup

- no more black-or-white approach to water management - 100% 'secure' or not.
- a more adventurous relationship to nature
- a strategy that exploits impermanence and temporality – providing a framework for occupation
- Catamaran city is not for everyone, sometimes it is not for anyone. .
- **The field is constantly transforming - physically and conceptually**

Ik worstel ...
.. en kom boven ...

wapen en zinspreuk Provincie Zeeland